

En intervjuundersökning om internetanvändandet på en gymnasiesärskola i södra Sverige

Innehåll

Bakgrund	3
Syfte.....	3
Metod	4
Resultat.....	5
Diskussion.....	5
Handlingsstrategi.....	7
Litteraturförteckning.....	9
Bilaga 1	10

Bakgrund

Jag arbetar som skolsköterska på en stor gymnasieskola (ca900 elever) och där ingår förutom de nationella programmen även ansvar för särskola . Jag har flera situationer att associera till och tänker här ta upp två av dem. Jag har som mamma varit med om en händelse där en elev då 18 år på särskolan skrev ett mejl till min då 7-åriga dotter **om de skulle ha sex på** det kommunala forumet buf-online. Jag väljer då jag inser vem det är att inte polisanmäla utan ber hans lärare att prata med honom.

En annan situation som inträffat är att en flicka 18 år som går på särskolan råkar ut för att ha blivit kidnappad och bunden av en kille som hon uppger att hon träffat på internet. Hon lyckas då via SMS meddela sin pappa om var hon befinner sig fastbunden i en sommarstuga. Det blir stort polispådrag med blåljus och stora rubriker på första sidan i den lokala tidningen. Polisen tycker dock att det finns tecken som tyder på annat och det visade sig sedan att hon själv iscensatt hela situationen. Det visade sig att det inte fanns någon internet kontakt och hon har bundit sig själv. Blir det rättsligt efterspel?

Det som gjorde att jag ville arbeta med just detta är att jag anser att i dessa båda situationer är båda trots att de är förövare även är offer då de har ett funktionshinder som i olika grad kan ha försvårat för dem att förstå vad de gör/utsätter andra för.

På del 2 av kursen hade vi en gruppuppgift och det var då dessa situationer kom fram och det var också då jag insåg att inget i kursen handlat om särskolans elever som jag anser vara en speciellt utsatt riskgrupp ur flera aspekter. Detta ledde till att jag ville jobba med just detta.

Det är viktigt att som förälder vara uppmärksam på vad som kan hända på nätet men även att stötta barn och ungdomar. Det är givetvis lika lätt att göra misstag på internet som någon annanstans, men där finns det ofta väldigt bra bevis. Det som finns där finns där.

Den obegränsade möjlighet till kontakter som internet innebär medför att ju fler unga en förövare tar kontakt med, desto större är risken att någon, som inte har förmågan eller viljan att säga nej, tillmötesgår kontaktförsöket (Ungdomsstyrelsen, 2009)

Unga och ny teknik hör ofta till framtiden i retoriken och framtiden kan beskrivas som både hotfull eller hoppfull: *de kan så mycket men förstår inte att bevara det gamla och obeprövade* eller *nu kommer det äntligen att bli bättre här i världen!* Uttrycken *ny teknik, framtiden* och *unga* blir tillsammans något kraftfullt som antingen kan måla utopiska eller dystopiska bilder i våra tankar. Eftersom det är ett område som är relativt känslomässigt laddat kan det vara intressant att fundera på den här retoriken kring framtiden, unga och ny teknik. (Dunkels, 2009)

Syfte

Internet har en mängd egenskaper som gör att vi har svårt att veta hur vi ska förhålla oss till det. Ett exempel är den stora friheten som internet innebär. Friheten kan vara både lockande och skrämmande. Lockande när vi kan se hur flera människor får en arena att uttrycka sina tankar på och skrämmande eftersom vi samtidigt kan se exempel på hur folk far illa av att information om dem sprids till en enormt stor publik (Dunkels, 2009)

Jag vill ta reda på datorvana och vilka internetsajter ungdomarna är inne på och vad de gör på dessa. Är de medvetna om risker? Därefter upplysa om risker och göra de medvetna om att det inte är ok att bli utsatt, men heller inte att utsätta andra för handlingar på internet.

Hur bilder kan spridas och att man inte kan påverka det när det finns på nätet.

Men även informera om möjligheter och hur man kan söka information på internet.

Personer med sociala funktionsnedsättningar kan lättare utsättas för manipulationer. (Ungdomsstyrelsen A. B., 2009)

Den obegränsade möjlighet till kontakter som internet innebär medför att ju fler unga en förövare tar kontakt med, desto större är risken att någon, som inte har förmågan eller viljan att säga nej, tillmötesgår kontaktförsöket. (Ungdomsstyrelsen, 2009)

Barn kontaktas i stor omfattning i sexuellt syfte av vuxna eller andra jämnåriga. De flesta avböjer inviterna. Trots detta är det tusentals barn runt om i världen som blir offer för sexuella övergrepp med IT-anknytning. (Linda Jonsson, 2009)

Metod

Jag har valt att intervjua eleverna på en gymnasiesärskola i södra Sverige efter att deras rektorer godkänt det. Innan jag genomförde intervjuerna kontaktade jag kommunjuristen för att ta reda på om jag måste inhämta vårdnadshavares tillstånd för de omyndiga eleverna. Hon tyckte inte att jag behövde göra det, men att det var bra att skicka ut ett brev till vårdnadshavare före intervjuerna om det var någon som undrade något. Brevet med mina telefonnummer skickades ut veckan före genomförandet för att ge dem möjlighet att kontakta mig. Bilaga 1

Personalen ställde sig positiv och bad mig informera dem på ett arbetsplatsmöte om internet. Det var just då också fem tjejer som var lite taskiga mot varandra och personalen bad mig starta en tjejgrupp med dessa. Vi träffades två gånger och det visade sig att man sa taskiga saker till varandra, men även skrev till varandra på internet. Därefter kom det upp att de vill fortsätta träffas och prata om internet.

Jag valde att göra personliga intervjuer med de elever som personalen ansåg kunna hantera en dator. Det blev därför ett bortfall på 10 elever då de ej av framför allt fysiska, men även psykiska funktionshinder ej kan hantera en dator och en var sjuk en var mammaledig och en på praktik. Jag har intervjuat 32 elever. Jag satte mig i ett rum och intervjuade eleverna en och en. Innan jag ställde frågorna berättade jag att jag gjorde en undersökning om ungdomar och deras dator/internet användning. Jag berättade att jag inte skulle berätta för någon annan. Intervjuerna tog som längst 5 min.

Jag ställde följande frågor:

Har ni dator hemma/egen på rummet.

Vilka sidor brukar du vara inne på?

Har du kompisar på internet? Hur brukar ni få kontakt?

Har du lärt känna någon via internet som du inte kände innan? Berätta.

Har du pratat i telefon med eller träffat någon i verkligheten som du fått kontakt med på nätet? Känner ni varandra idag?

Har du varit med om att någon har utgett sig för att vara någon de egentligen inte är?

Många har varit med om obehagliga saker på internet som till exempel att någon skickat konstiga bilder, skrivit om sexuella saker eller gjort något annat som inte känts bra. Har du varit med om det?

Vad var det som hände? Berättade du för någon? Vet du att man kan blockera och anmäla personer som har gjort obehagliga saker. (Ungdomsstyrelsen A. B., 2009)

Resultat

21 st har egen dator på rummet, 9 delar med någon annan och 1 skall få några dagar senare och för 1 har datorn gått sönder. 17 var inne på Facebook och 1 var inne på mammas Facebook, 10 hade konto på MSN, 3 hade Bilddagboken, 15 brukade vara inne på YouTube, 6 Google, 1 på arabisk sida, 1 hotmail, 2 bufonline, 1 kamrat, 2 spelar spel, 1 är på ressidor 1 horoskop, 1 blocket 1 kändis-blogger, 1 dejtingsidor och 1 Bolibompa och saltkråkan. 17 har kompisar men bara som de känner innan och 5 har lärt känna nya på internet. 1 svarar att "har hört på TV att det är farligt så kommer förmodligen aldrig att göra det". 3 har träffat personer IRL som de mött på internet. Ingen har råkat illa ut då. 3 har varit med om att man utgett sig för att vara någon man inte är. 3 har blivit kallad dumma saker av personer de känner. 3 har blivit utsatta av personer de inte känner och det har i samtliga fall varit sexuella inslag.

Diskussion

Elza Dunkels skriver: Vuxna behöver lära sig mer om hur unga använder nätet och unga behöver få lite av de vuxnas livserfarenheter och livskunskap. Ett problem när man har två grupper som behöver utbyta kunskap är att hitta en arena där utbytet kan ske. (Dunkels, 2009)

Hur kan vi involvera vuxna och föräldrar bättre i detta? Information på föräldramöte eller föreläsningar för föräldrar/vuxna kanske.

Det visade sig vid intervjun med ungdomarna att flertalet av dem var väldigt försiktiga och någon valde att inte alls använda internet då eleven hört på TV att det kunde vara farligt.

Spannet på vad man gjorde på datorn är så stort så det är nog svårt att hitta ett sätt att informera alla på eftersom de är på så olika nivå. Jag tror att det får bli mer individuell information.

Eleven som tittar på Bolibompa och Saltkråkan och inte är intresserad av att chatta behöver inte samma information som eleven som är inne på dejtingsidor och flera gånger har delat ut sitt telefonnummer och även mött personer IRL. Många av eleverna använde You Tube till att framför allt lyssna på musik.

Flera av eleverna googlade på t ex ressidor eller annat de var intresserade av.

Det de flesta eleverna angav att de var inne på var Facebook. Det var positivt, men flera uppgav att det fanns de som de kände som skrev taskiga saker som att någon var ful eller dum. Detta framkom även i tjejgruppen när vi träffades där.

Det är inte bara fysiska kulturer som påverkar, utan även den kultur som utvecklas i cyberspace. Här skapas nya mötesplatser, nya och förändrade kommunikationsmönster samt normer för flirt, möten och relationer. Det är oklart hur unga med intellektuella funktionsnedsättningar uppfattar dessa oskrivna regler även om de också tillhör den så kallade nätgenerationen, som vuxit upp med datorer och Internet. (Löfgren-Mårtensson, 2009)

Att arbeta med att stärka ungdomarnas kapacitet är en nyckelfråga i förebyggande arbete. Det handlar då också om att vara tydlig med vilken kapacitet man avser att stärka och inte minst om att ge konkret stöd i hur den unge kan gå tillväga. (Ungdomsstyrelsen, Från snack till verkstad, 2010)

Att ta ansvar för sitt eget liv utifrån sina unika förutsättningar, kräver att omgivningen ger möjlighet till detta. På så sätt är självbestämmande och integritet nyckelord. Att vi accepterar och respekterar varandra, lyssnar och finns till hands vid behov.. Det kan ibland vara nödvändigt att fundera över vems behov det är som styr. (Löfgren-Mårtensson, 2009)

Att ta ansvar för sina handlingar förutsätter att man förstår vad saken gäller och förstår innebörden av sitt handlande. Den rättsliga handlingsförmågan är alltid knuten till en viss handling i en viss situation. Det finns ingen absolut gräns, utan den är föränderlig både vad gäller tid och vad saken gäller. (Löfgren-Mårtensson, 2009)

Trots de positiva förändringar som skett visar undersökningar att många ungdomar med intellektuella funktionsnedsättningar känner sig ensamma, isolerade och mindre värda jämfört med andra utan funktionsnedsättningar. Att vara ung och hitta sin egen identitet och acceptera sig själv med sina möjligheter och begränsningar kan vara särskilt svårt fören människa med intellektuella funktionsnedsättningar. (Löfgren-Mårtensson, 2009)

Det kan handla om att man lever i en socialt utsatt situation i stort, men det kan även bero på att man har en intellektuell funktionsnedsättning som får konsekvenser för förmågan att kritiskt reflektera på egen hand eller bedöma risksituationer. (Löfgren-Mårtensson, 2009)

Eftersom dagens unga med funktionsnedsättningar inte lever i ett socialt och samhälleligt vacuum är det angeläget att fundera över vilka konsekvenser detta får. (Löfgren-Mårtensson, 2009)

Att de nya kommunikationsmönster och sociala arenor som har uppstått via Internet lockar den som känner sig utanför är inte svårt att förstå. De flesta av dagens unga med intellektuella funktionsnedsättningar tillhör, precis som sina syskon, den så kallade nätgenerationen. (Löfgren-Mårtensson, 2009)

Därför är det viktigt att de får information.

Föräldrar och vårdnadshavare träffar sina barn i hemmet, skolpersonal träffar sina elever i skolan, fritidsledare och vårdpersonal träffar ungdomarna i verksamheten. (Dunkels, 2009)

Vad ungdomar sysselsätter sig med, vad de gör och inte gör har alltid varit något som vuxna haft åsikter om och oroat sig för. (Medierådet, 2006)

Men den stora frågan är vad som är farligt och hur det kan bemötas från vuxenvärlden. (Medierådet, 2006)

Användandet av Internet innebär ofta en stor oro för föräldrar och personal. Dessa tänker främst på risken att de unga ska bli lurade, känslomässigt och/eller ekonomiskt, och riskerna med att de träffar någon okänd i verkliga livet som sedan förgriper sig sexuellt på dem. De unga med intellektuella funktionsnedsättningar menar själva att den största risken med användandet av Internet, är ännu en risk för besvikelser och förtvivlan över att inte träffa någon att bli kär i och att kunna skapa en relation med. (Löfgren-Mårtensson, 2009)

Människor med intellektuella funktionsnedsättningar tillhör en mycket heterogen grupp med stora variationer vad gäller förmåga till abstrakt tänkande, funktion i kortidsminnet och förmåga till konkret verklighetsuppfattning. I praktiken handlar det om olika individer med unika sätt att fungera i vardagen. (Löfgren-Mårtensson, 2009)

Ett vanligt råd man ger unga som råkar illa ut på nätet är att de ska berätta för en vuxen som de litar på. Vad som är viktigt för de vuxna som barnen pratar med är att inte skuldbelägga de ungas internetanvändande.

(Ungdomsstyrelsen, Ses online? Ett metodmaterial om unga, sex och internet, 2010)

Handlingsstrategi

Vuxna behöver lära sig mer om hur unga använder nätet och unga behöver få lite av de vuxnas livserfarenheter och livskunskap. Ett problem när man har två grupper som behöver utbyta kunskap är att hitta en arena där utbytet kan ske. (Dunkels, 2009)

Jag har intervjuat eleverna och sen skulle jag även vilja inventera personalens dator/internet användning.

Därefter skall jag informera personalen om vilka sidor ungdomarna är inne på på nätet på ett arbetslagsmöte.

Tillsammans med personalen som arbetar med aktuell elevgrupp skulle jag därefter vilja utarbeta en allmän information till eleverna.

- Hur kan vi informera och entusiasmera eleverna att faktiskt fortsätta att använda internet. Och vad skall man tänka på.
- Vad får man och vad får man inte göra.
- Vad gör man om man blir utsatt för saker man inte vet hur man skall hantera.
- Kan man lita på alla på internet.
- Är alla den man utger sig för att vara? Informera om alias.

Det är ett stort spann på vad eleverna som jag intervjuat gör på nätet och jag tror inte att man kan ha en generell information utan att man måste möta varje elev där den är. De som har ungefär samma nätvanor kan få en gemensam information.

För de unga är det viktigt *vem* det är som ger informationen, om de ska kunna ta den till sig. Om äldre personer informerar kan effekten bli den motsatta, då *"ungdomar inte vill lyssna på vuxna"*. Informatören behöver inte nödvändigtvis vara i ungdomarnas egen ålder, men de ska enligt gruppdeltagarna inte heller vara för gamla. (Ungdomsstyrelsen, 2010)

Hur kan vi involvera eleverna så att de kan hjälpa till med viss information? Med vuxenstöd låta de visa vissa saker de är på när de är på nätet.

Internet ger människor fantastiska möjligheter att söka kunskap och knyta sociala kontakter. Men internet är som samhället i övrigt, där finns både glädjeämnen och baksidor. Till exempel gör tekniken att kontaktytorna ökar, vilket på många sätt kan vara positivt men som också kan medföra fler oönskade kontakter.

Mer om unga, sex och nätet är tänkt att vara ett stöd för dig som arbetar med ungas utsatthet på nätet. Här hittar du de aktörer som arbetar med barn och unga och en sammanfattning av olika metodmaterial inom ämnet unga, sex och internet. (Ungdomsstyrelsen, *Mer om unga sex och internet*, 2010)

I denna folder finns flera metodmaterial som jag skall ta hem för att få tips om hur vi kan jobba vidare med följande ämnen:

- Livstid och Livstid lärarhandledning (- tar upp ämnena integritet, personligt ansvar och källkritik på nätet. Syftet är att medvetandegöra att det som publiceras på nätet stannar kvar där.)
- Vuxenvärlden - hallå!(- En guide för föräldrar, pedagoger och andra viktiga i vuxenvärlden. Innehåller förslag på värderingsövningar, uppvärmningsfrågor samt dilemman med tillhörande diskussionsfrågor.)
- Unga & internet(Finns flera olika case att ladda hem som utgår från problem kring ungas internetanvändning.)
- Schysst på nätet(En pedagogisk handbok om e-mobbing.)

Jag har tryckt ut samtliga av ovannämnda metodmaterial och skall tillsammans med personalen sätta mig och planera vad vi kan börja med. Jag tänkte även att lektion 1 i Ses offline kan vara intressant för en del av eleverna.

Avslutningsvis kan vi konstatera att internet är ett modernt och ovärderligt medium för information och samvaro. Det är samtidigt oroande att unga människor medvetet och ibland omedvetet utsätter sig för obehagligheter och risker över nätet. (Ungdomsstyrelsen, 2009) Hoppas detta kan vara ett sätt att hjälpa dem.

Litteraturförteckning

Dunkels, E. (2009). *Vad gör unga på nätet?* Gleerups.

Linda Jonsson, C. W. (2009). *Barn och sexuella övergrepp via IT.*

Löfgren-Mårtensson, L. (2009). *Hur gör man? Om sex- och samlevnadskunskap i särskolan.*

Medierådet. (2006). *Koll på porr-skilda röster om sex, pornografi, medier och unga.*

Ungdomsstyrelsen. (2010). *"Jag syns, jag finns" - unga om sexuell exponering, prostitution och internet.*

Ungdomsstyrelsen. (2010). *Från snack till verkstad.*

Ungdomsstyrelsen. (2010). *Mer om unga sex och internet.*

Ungdomsstyrelsen. (2009). *Se mig, Unga om sex och internet.*

Ungdomsstyrelsen. (2010). *Ses offline? Ett metodmaterial om unga, sex och internet.*

Ungdomsstyrelsen, A. B. (2009). *Men fråga mig bara.*

Hej!

Jag läser en universitetsutbildning som anordnas av Umeå universitet ungdomsstyrelsen och RFSU och som handlar om ungdomar och internet.

Jag skall skriva ett arbete om detta och kommer att ställa frågor till eleverna angående deras data och internetanvändning. De kommer att vara anonyma när jag bearbetar svaren.

Jag kommer att träffa eleverna v 40 och 41.

Har du frågor kan du kontakta mig.

XXXXXXXXXX

Skolsköterska

telnr: XXXXXXXX eller mobil XXXXXXXX